Náučno-poznávací Brezovský turistický chodník

Kraj:	Prešovský
Okres:	Sabinov
Geomorfologické jednotky:	Spišsko-šarišské medzihorie a Levočské vrchy
Geologická jednotka:	flyšové pohorie
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Brezovica, kaštieľ
Východisko:	Brezovica, kúria Berzevicziovcov (pri bus zastávke Brezovica, kaštieľ)
Trasa:	Brezovica, kúria Berzevicziovcov – po ceste na západný okraj obce ku kaplnke – lúkami k severozápadu ku krížu a oddychovému miestu v juhovýchodnom svahu Čiernej hory
Dĺžka, prevýšenie:	2 km, prevýšenie 220 m
Čas prechodu:	1,5 h
Počet zastávok:	7
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: 2018

Aktuálny stav: Náučný chodník je trvalo zrušený (2024).

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Občianske združenie Peťa kašineho, Brezovica 548, 082 74 Brezovica, tel. 0918 420 503; 0948 380 314

Jazykové okienko: Prídavné meno od názvu obce Brezovica je brezovický, náučný chodník je teda pomenovaný mätúco, čo ale neznižuje kvalitu jeho obsahu ani atraktivitu krajiny, ktorou vedie.

Využiteľnosť pre školy

Pozri vyššie > aktuálny stav.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Brezovica. Obec severozápadne od Sabinova na rieke Torysa vo výbežku strednej časti Spišsko-šarišského medzihoria medzi Levočskými vrchmi a Bachurňou, jedna z historicky najvýznamnejších v Šariši. Prvýkrát sa písomne spomína v roku 1274, resp. 1317 ako súčasť panstva Torysa Berzevicziovcov, jedného z najstarších šľachtických rodov v Uhorsku, ktorí si tu v tom čase budovali hrad (hrádok). Ten zanikol zrejme už koncom 15. storočia a svedčia o ňom len neveľké terénne zvyšky. Obec sa vyvinula v poddanské mestečko s jarmočným právom – od 13. do polovice 20. storočia bola známym trhoviskom. Od 16. storočia má bohaté hudobné tradície, gróf Teodor Berzeviczi bol vynikajúcim hudobníkom a zberateľom textov šarišských ľudových piesní. Obyvateľstvo sa zaoberalo tesárstvom, kolárstvom, výrobou dreveného náradia, v 19. storočí tu založili tehelňu, začiatkom 20. storočia pribudla domáca výroba dreveného riadu, handričkových pokrovcov, ľanového plátna, šitie halien a iných častí odevu. Popri pôvodne gotickom rímskokatolíckym kostole Všetkých svätých z roku 1300, kaplnkám a židovskom cintoríne (v obci sídlil židovský rabinát) k pamiatkam patria zemepanské kúrie, ktorých tu bol neobvykle vysoký počet (sedem), a renesančný kaštieľ zo 17. storočia (sú zničené či zdevastované). Zachované sú prvky ľudovej architektúry i tradičných remesiel. Obec pre svoju polohu – pod rozsiahlym horským povodím hornej Torysy – trpela viackrát veľkými povodňami (1621, 1721, 2008).

Ľudové múzeum v Brezovici. Miestnym občianskym združením budované múzeum lokálneho významu v obnovovanom objekte v susedstve kúrie Berzeviciovcov v západnej časti obce Brezovica s cieľom prezentácie historických artefaktov a fotografií na dokumentáciu miestnych remesiel, gazdovského náčinia a zvykov, vystavený je napr. postup výroby plátna a kobercov. Exponáty do múzea poskytujú obyvatelia obce. Verejnosti je múzeum prístupné bezplatne, prehliadku treba dohodnúť vopred (kontakt pozri vyššie).

Prírodná rezervácia Bišar. Malé chránené územie južne od Tichého Potoka vo východnej časti Levočských vrchov v závere doliny Kráľovca vyhlásené na ochranu typických spoločenstiev horských kvetnatých lúk v severnom svahu vrchu Bišar (981 m n. m.) s bohatým výskytom vzácnej chránenej ľalie cibuľkonosnej (*Lilium bulbiferum*).

Spišsko-šarišské medzihorie. Geomorfologický celok na severe východného Slovenska s pretiahnutým pôdorysom od severozápadu k juhovýchodu, 60 km dlhý, medzi Kamienkou, Nižným Slavkovom, Prešovom, Kapušanmi, Ratvajom, Ruskou Voľou nad Popradom a Jarabinou. Rozkladá sa

v depresnej (nízkej) polohe medzi okolitými horskými celkami, a to na (juho)západe Spišskou Magurou, Levočskými vrchmi Bachurňou a Šarišskou vrchovinou a na (severo)východe Čergovom, Ľubovnianskou vrchovinou a Pieninami. Len na svojom juhovýchodnom konci susedí, resp. nadväzuje na Košickú kotlinu a Beskydské predhorie. Vznikla eróziou a denudáciou v časti flyšu (vnútrokarapatský paleogén) s prevahou ílovcov a siltovcov nad pieskovcami a v zhode s tektonickou predispozíciou. Tú zreteľne kopíruje aj riečna sieť, resp. smer/-y toku význačných riek odvodňujúcich územie, Popradu a Torysy. Má charakter pahorkatiny až podvrchoviny, s lokálne rozšírenými zníženinami (Ľubovnianska kotlina, Jakubianska brázda) a dlhou vyvýšeninou v ústrednej polohe severnej polovice (**Hromovec, 895 m n. m.**). Nápadne členitejší reliéf sa vyskytuje na severovýchodnom okraji medzihoria v styku s okolitými pohoriami, kde sa k flyšovým horninám pridávanú horniny bradlového pásma (vápence, sliene, slieňovce, brekcie) s kontrastnou geomorfologickou hodnotu (odolnosťou voči erózno-denudačným činiteľom), ako aj na juhovýchodnom konci, kde z mäkko modelovaného reliéfu ostro čnejú ostrovy andezitových extrúzií (Šarišský vrch a Stráže). Územie je zväčša odlesnené, poľnohospodársky využívané, husto osídlené, miestami sa vyskytujú zosuvy. Celým územím prechádza súbežne s cestnou komunikáciou železničná trať Košice – Muszyna (v Poľsku), v prevádzke od roku 1876, ku ktorej sa v Plavči v roku 1966 pripojila trať z Popradu.

Levočské vrchy. Rozľahlé pohorie na severe východného Slovenska zhruba medzi Starou Ľubovňou, Kežmarkom, Abrahámovcami, Levočou, Korytným, Nižným Slavkovom a Kolačkovom, susediace na západe so Spišskou Magurou a Podtatranskou kotlinou, na juhu s Hornádskou kotlinou a na východe až severovýchode s Braniskom, Bachurňou a Spišsko-šarišským medzihorím. Predstavuje tektonicky vyzdvihnutú brachysynklinálu budovanú paleogénnym flyšom. Pre absolútnu prevahu pieskovcov nad málo zastúpenými ílovcami je výskyt zosuvov, typických pre flyšom budované územia, obmedzený zväčša na okrajové územia v kontakte pohoria s okolitými, nižšie ležiacimi (depresnými) geomorfologickými jednotkami a ich rozsah nie je veľký. Prevažne hladký reliéf je na plošinách v okrajových častiach mierne zvlnený (pahorkatinný) až hlboko rozčlenený – hornatinný – na väčšine územia pohoria s prevahou pieskovcových chrbtov. Najväčšiu nadmorskú výšku dosahuje vrch **Čierna hora (1 289 m)** v severnej časti pohoria. V rámci približne radiálnej riečnej siete je dominantným vodným tokom pod Škapovou prameniaca Torysa ústiaca do Hornádu, z opačnej strany hlavného európskeho rozvodia stekajú napr. Ľubica a Jakubianka ústiace do Popradu. Zväčša prevažne smrekovými lesmi zalesnené územie je silno poznačené intenzívnou ťažbou dreva ako aj dôsledkami v rokoch 1952 – 2010 existujúceho vojenského obvodu Javorina, ktorý zaberal značnú časť pohoria. V jeho území je preto výskyt zachovalých (chránených) území prírody ako aj značených turistických trás nevýznamné. Väčšie osídlené a poľnohospodársky využívané plochy sa nachádzajú v plošinatejšej časti na juhu a západe pohoria.

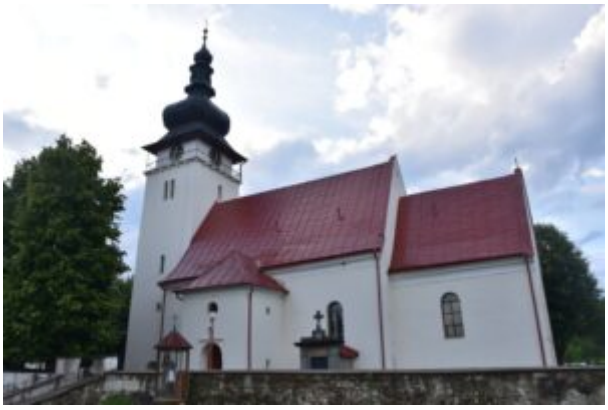
Názvy informačných panelov a tabuliek

1. Náučno-poznávací Brezovský turistický chodník. Cesta poznania a zdravia | Čo treba vidieť v obci Brezovica (*dva panely*)
2. Otvorenie Brezovského náučného chodníka 27. 5. 2018 | Pravidlá náučného chodníka | Lesy – pľúca Zeme (*tri tabuľky*)
3. Lesné zvieratá
4. Rastliny
5. Huby
6. Bylinky
7. Stromy

Informačné panely a tabuľky v teréne nie sú označené názvom náučného chodníka ani nie sú

číslované. Na každej zo zastávok 3 – 7 stojí skupinka stĺpov s viacerými náučnými tabuľkami k téme zastávky.

Lesné zvieratá
Kukučka jarabá
Vlk
Sova lesná

Líška hrdzavá
Vlk
Zajac poľný

Bylinky
Medvedí cesnak

